

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 184/89

בפני: כבוד השופט ד' לוין
כבוד השופט ג' בך
כבוד השופט א' מצא

המערער: יעקב טריגמן

נגד

המשיבים: 1. טיולי הגליל (רכב) 1966 בע"מ
2. עזרא בן דורי
3. טיולי הגליל בע"מ

ערעור על פסק דין בית המשפט המתנזר
בתל-אביב-יפו מיום 12.2.89
בתיק אזרחי 585/83
שניתן על ידי כבוד השופט זפט

בשם המערער: עו"ד ד"ר ח' משגב

בשם המשיבים: עו"ד א' זסאו

פסק - דין

השופט א' מצא:

1. המשיבות מס' 1 ומס' 3 (להלן - "טיולי הגליל") הינן חברות המפעילות אוטובוסים להסעת תיירים. המשיב מס' 2 (להלן - המשיב) הינו מבעלי השליטה והמנהל של "טיולי הגליל". המערער, שהוא נהג במקצועו, הועסק במסגרת "טיולי הגליל", במעמד של עצמאי, משלהי שנת 1976 ועד סוף חודש מרס 1981. עם סיום היתסים החוזיים המשיכו "טיולי הגליל" להעסיקו כעובד שכיר, אך ביום 19.5.81 פיטרוהו מן העבודה. על רקע זה היו למערער תביעות כספיות כנגד "טיולי הגליל".

כתודש ימים לאחר פיטוריו החל המערער לעבוד בחברת טיולי תפוז בע"מ (להלן - "טיולי תפוז"), שאף עיסוקה בהפעלת אוטובוסים להסעת תיירים, אך מקץ כחצי שנה פוטר גם ממשרתו זו. מעשה שהיה כך היה, שבמהלכו של לילה אחד, כתודש נובמבר, חובלו חמישה אוטובוסים של "טיולי הגליל". התבלה התבטאה בכך, שלמנועי האוטובוסים, שחלקם חנו בירושלים וחלקם בגליל, הוכנס צמר-גפן. המשיב חשד במערער, כי הוא אשר חיבל באוטובוסים. את חשדו האמור שח המשיב, בשיחת טלפון, למנהלה של "טיולי תפוז", מר יובל ירושלמי (להלן - ירושלמי). בעקבות השיחה האמורה הציע ירושלמי למערער להיבדק בפוליגרף לשם הפרכת החשד שנפל עליו. המערער דחה את ההצעה, ועקב כך - פוטר מעבודתו ב"טיולי תפוז".

2. תובענת המערער כנגד "טיולי הגליל" התבססה על עילה של הפרת חוזה, בעוד שתובענתו כנגד המשיב הושתתה על עילה של פירסום לשון הרע. בית המשפט המחוזי קיבל בחלקה את תביעתו על-פי העילה הראשונה, אך דחה מכול וכול את תביעתו על-פי העילה השנייה. הערעור שלפנינו מופנה רק כנגד דחיית התובענה בעילת פירסום לשון הרע.

בצדק לכאורה טען בא-כוח המשיבים, שלצירוף "טיולי הגליל" כצד לערעור לא היה יסוד, שכן התובענה על-פי העילה, שעל דחייתה סב הערעור, הוגשה מלכתחילה כנגד המשיב בלבד. אך משהגעתי למסקנה, שדין הערעור להידחות, שוב אינני רואה צורך להתליט, בנפרד, בטענת-סף זו.

3. השופט המלומד קבע, כי בדווחו לירושלמי, כי הוא חושד שיד המערער היתה במעשה החבלה באוטובוסים, אכן פירסם המשיב לשון הרע, כמשמעו בסעיף 1(3) לחוק איסור לשון הרע, התשכ"ה-1965 (להלן - החוק). עם זאת מצא השופט, כי המשיב הוכיח כי עומדת לו הגנת תום הלב, לפחות בגדר האמור בסעיף 15(3) לחוק, ואפשר גם לפי סעיף 15(2) לחוק. לפיכך דחה את התביעה.

את קביעתו, לעניין ההגנה העומדת למשיב, ייסד השופט, כראוי, על מימצאיו בשני נושאים: תחילה מצא, שהיה צידוק לפירסום. להלן העלה, כי הפירסום נעשה בתום לב.

בתחום הנושא הראשון קבע השופט, כי מעשה החבלה באוטובוסים, לבד מן הנזק הכלכלי שהסב ל"טיולי הגליל", עלול היה גם לגרום לאסונות בנפש. בנסיבות אלו היה צידוק לפירסום, באשר נעשה לשם הגנה על עניין כשר של המשיב ושל "טיולי הגליל", וכן גם לשם הגנה על עניין כשר של "טיולי תפוז" (סעיף 15(3) לחוק). השופט הוסיף, כי אפשר שהפירסום היה אף מתובתו המוסרית, או החברתית, של המשיב, כמשמעה בסעיף 15(2) לחוק: ראשית, בשל העובדה, שבקבלה את המערער לעבודה סמכה "טיולי תפוז" על המלצתה של "טיולי הגליל"; ושנית, בשל יחסיהם של המשיב וירושלמי, שכתברים בהנהלת לשכת המובילים היו שניהם מופקדים על שמירת ענייני הגופים העוסקים בהובלת מטיילים באוטובוסים.

מסקנת השופט, כי הפירסום נעשה בתום לב, הושתתה על שני נדבכים. מחד מצא, כי המשיב הוכיח, כחובתו לפי סעיף 16(א) לחוק, כי הפירסום - בנסיבות בהן נעשה - לא חרג מתחום הסביר. מאידך קבע,

שהמערער לא הוכיח איזו מחלופותיו של סעיף 16(ב) לחוק, שבכוחן להקים חזקה, שהפירסום נעשה שלא בתום לב, כגון, שהדבר שפורסם לא היה אמת ושהמשיב לא האמין כי הוא אמת (סעיף 16(ב)(1)); או, שהדבר שפורסם לא היה אמת והמשיב לא נקט לפני הפירסום אמצעים סבירים כדי להיווכח אם אמת הוא אם לאו (סעיף 16(ב)(2)); או שהמשיב נתכוון על-ידי הפירסום לפגוע במערער במידה גדולה משהיתה סבירה להגנת הערכים המוגנים על-ידי סעיף 15 (סעיף 16(ב)(3)).

4. בא-כוח המערער לא תקף במישרין את קביעת השופט המלומד, שהפירסום נעשה בנסיבות עליהן ניתן להחיל את סעיף 15(3) לחוק, או גם את סעיף 15(2) לחוק. בפיו היו אך שתי טענות, ואלו הופנו כנגד קביעת השופט, שהפירסום נעשה על-ידי המשיב בתום לב: האחת, כי השופט שגה בסברתו, כי על המערער היה להוכיח את היסודות להחלת חזקת העדר תום הלב, האמורה בסעיף 16(ב) לחוק. והשנית, כי השופט שגה בקביעתו, שהמשיב הוכיח - לפי סעיף 16(א) לחוק - שהפירסום לא חרג מן הסביר.

בעזרת טענות אלו קיווה הפרקליט המלומד לסתור את מסקנת השופט, שלמשיב עומדת הגנת תום הלב. אכן, גם פירסום הנעשה באחת הנסיבות המנויות בסעיף 15 לחוק איננו מעמיד הגנה טובה למפרסם אלא אם נעשה בתום לב. אך בהעדר טענה לעצם קיומן של הנסיבות, שבעיני השופט הצדיקו את הפירסום, אתייתס רק לשתי טענותיו של בא-כוח המערער.

5. בפסק הדין נקבע, כי בראיות שהביא המערער לא היה כדי לבסס איזו מחלופותיו של סעיף 16(ב) לחוק, ולפיכך לא הוקמה החזקה, שהפירסום נעשה שלא בתום לב. המערער הכחיש שהיה מעורב במעשה החבלה

באוטובוסים, אך על רקע סירובו להיבדק בפוליגרף, כתנאי להמשך העסקתו ב"טיולי תפוז", נטה השופט לפקפק באמינות הכחשתו. מאידך, לא מצא השופט יסוד לפקפק בכנות אמונתו של המשיב, כי יש יסוד איתן לחשוד במערער שידו היתה במעשה. המערער כלל לא טען, בערכאה הראשונה, כי היה על המשיב לנקוט לפני הפירסום אמצעים כלשהם כדי לאשש את חשדו. כן קבע השופט, כי לא הוכח - ואף אין שמץ של יסוד להנחת כך - שבעשותו את הפירסום היתה למשיב כוונה לפגוע במערער, מעבר לאשר נדרש באופן סביר כדי להגן על ענייניהן של "טיולי הגליל" ו"טיולי תפוז".

על רקע הקביעות הללו טען בא-כוח המערער, כי השופט שגה בסברתו, שהנטל להוכיח את היסודות לתחולת חזקתו של סעיף 16(ב) רבץ על שולחו. סעיף זה, טען, מעמיד חזקה שבחוק להעדר תום לב. על המערער, לשיטתו, לא היה להוכיח דבר, בעוד שעל המשיב היתה מוטלת חובה לסתור, אחד לאחד, את כל יסודות החזקה.

בטענה זו אין כל ממש. כבר נתבאר בפסיקה, לא פעם, שכדי לבסס לכאורה הגנת תום לב, מפני תובענה בשל פירסום לשון הרע, די לו, לנתבע, להוכיח שתיים אלו: כי הפירסום נעשה על-ידינו באחת הנסיבות המנויות בסעיף 15 לחוק, וכי הפירסום לא חרג מן הסביר באותן נסיבות, כאמור בסעיף 16(א) לחוק. אך אם הוכיח התובע אחת משלוש חלופותיו של סעיף 16(ב) לחוק, כי אז מתהפכת הקערה על-פיה וקמה חזקה הפוכה, שהפירסום נעשה שלא כתום לב, ואם הנתבע איננו סותר את העובדות עליהן נסמכת חזקה זו, כי אז יימצא חייב כדין. ראה: ע"א 250/69 הוצאת מודיעין בע"מ ואח' נ' חתוקה, פ"ד כג(2) 135, דברי השופט (לימים הנשיא) זוסמן, בעמ' 137 ד'-ה'; ד"נ 9/77 תכרת החשמל

לישראל בע"מ ואח' נ' הוצאת עתון "הארץ" בע"מ ואח', פ"ד לב(3) 337, דברי הנשיא (השופט, כתוארו אז) שמגר, בעמ' 367 ו'-ז'; וע"א 670/79, 78/80, 82 הוצאת עתון "הארץ" בע"מ ואח' נ' מזרחי, פ"ד מא(2) 169, דברי השופט ש' לוין בעמ' 201 ה'-ז').

6. טענתו האחרת של בא-כוח המערער הופנתה כנגד קביעת פסק הדין, שפירסום לשון הרע על-ידי המשיב - בנסיבות בהן נעשה - לא חרג מתחום הסביר. קביעה זו ביסס השופט המלומד על גירסת המשיב, לה האמין. השופט קבע, כי המשיב סיפר לירושלמי, בשיתת טלפון, אודות החבלות באוטובוסים של "טיולי הגליל", שיתף אותו בחשדותיו כי המערער מעורב במעשים וציין כי הוא חושד בו על רקע הסכסוך הכספי. בין השניים דובר אודות האפשרות, שירושלמי ידרוש מן המערער להיבדק בפוליגרף.

כא-כוח המערער טען, כי השופט שגה בתיתו אמון בגירסת המשיב. הוא היפנה אותנו לעדויותיהם של המשיב ושל ירושלמי. בעוד שעדות המשיב - כך לדידו - לא היתה ראויה לאמון, עלה מעדות ירושלמי (שהעיד מטעם המערער), כי המשיב לחץ עליו לפטר את המערער מעבודתו. הוא אכן הציע למערער, להסכים לבדיקה בפוליגרף, במטרה לסתור את החשדות ולסלול את הדרך להמשך העסקתו; אך משדחה המערער הצעה זו, נאלץ לבסוף לשעות ללחצו של המשיב ופיטר את המערער מעבודתו.

המשיב וירושלמי אכן מסרו, בעדויותיהם, גירסאות שונות למדי ביחס לתוכן השיחה הטלפונית, שרק שניהם היו שותפים לה. בעיקר נחלקו בשאלה אם המשיב לחץ על ירושלמי לפטר את המערער מעבודתו, טענה שהמשיב כפר בה. מן הראיות עלה, כי כך, לפחות, הציג ירושלמי את הדברים בפני המערער, עת הציע לו להסכים לבדיקה בפוליגרף. אלא

שההכרעה בדבר מהימנות גירסתו של המשיב נפלה בערכאה הראשונה, ולא מצאתי עילה מספקת להתערב בה.

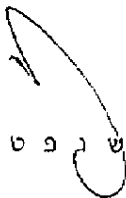
גם על צדקת מסקנתו של השופט המלומד, שהפירסום לא חרג מתחום הסביר בנסיבות העניין, לא מצאתי יסוד לחלוק.

7. הייתי דוחה את הערעור ומחייב את המערער לשלם למשיבים הוצאות (שדינן כשכר-טירחת עורך-דין) בסך 5,000 ש"ח.

שופט

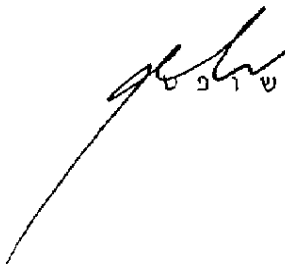
השופט ד' לוין:

אני מסכים.

שופט

השופט ג' בד:

אני מסכים.

שופט

הוחלט כאמור בפסק-דינו של השופט א' מצא.

ניתן היום, ל' בניסן תשנ"ב (3.5.92).

שופט
מאיר

שופט
של

שופט
של

העתק מתאים למקור
שמריהו כהן
מזכיר ראשי
שס/
עא18489